

Familjan skal aftur sleppa at vera familja

Í felags yvirlýsing binda trý landsstýrisfólk og formaðurin í Kommunufelagnum seg til at samstarva. Børn við autismu og familjur teirra skulu nú fáa eitt samskipað heildartilboð frá almennu Føroyum

Jón Brian Hvidtfeldt

Vit kenna myndina í dag. Myndina av sperdu og strongdu familjuni, sum rennur frá einari almennari hurð til aðra, frá einum málsviðgera til annan, samstundis sum frustratiónirnar vaksa sum ókrút. Tann myndin skal vera fortíð.

Í staðin skal samfelagið røkja sína uppgávu, myndugleikarnir skulu taka ábyrgd. Taka ábyrgd bæði av sínum parti av tænaðstuni og eisini taka ábyrgd av at samstarva og samskipa tænaðstuna við aðrar myndugleikar. Nýggja myndin skal vísa samstarv og samskipan, soleiðis at familjan fær tey tilboð, ið hon hevur rætt til, uttan at brúka alla sína tíð og orku til at vera sín egni málsviðgeri.

Myndirnar vóru báðar uppi at venda í fullsetta fundarhølinum í Almanna-málaráðnum fyrrapartin týsdagin, tá spildurnýggja tilmælið við krúlluta heitinum "Tilmæli um at skipa eina góða tilgongd hjá familjum við barni við autismu" varð almannakunngjørt.

Tilmælið er ein stutt og greið ætlan fyri, hvussu mongu og ymsu myndugleikarnir í felag kunnu røkja sína skyldu at veita børnum við autismu og familjum teirra eitt so gott tilboð, sum yvirhøvur tilber. Tilmælið vísir, hvussu til ber at skapa fortreytir fyri einari góðari tilgongd hjá familjum, sum fáa barn við autismu. Samfelagið skal skapa eitt samanhangi tilboð, frá fyrstu ábendingar eru um autismu, til brekið autisma er staðfest, víðari til barnið fer í skúla sum frálíður veksur upp og traðkar fyrstu fetini inn í vaksnamannatilveruna.

– Endamálið er ein greið og skipað almenn tænaðst, sum byggir á samstarvsavtalur, eitt felags virðisgrundarlag og greiðar virkisætlanir fyri hvørt einstakt barn við autismu, sigur Eyðvør

– Mín pástandur er, at kom hendan yvirlýsingin fyri 15-20 árum síðani, so høvdu nógvar mannalagnur verið spardar, sigur Jørmund Foldbo

Mortensen, sum legði tilmælið fram vegna arbeidsbólkin.

Ein grundtáki er at skipa eitt vælverkandi toymi um hvørt einstakt barn við autismu. Í toyminum eru, umframt foreldrin at barninum, eitt umboð fyri almannaøkið, heilsuøkið, námsfrøðina og sernámsfrøðina. Umboðini hava so hvør í sínum lagi ábyrgd fyri sínum øki, tey eru at at rokna sum akkerspersónar fyri sín stovn ella geira, og arbeiðið verður skipað við regluligum netfundum við fastari skrá.

– Vit meta, at eitt vælverkandi toymi um barnið kann loysa tær flestu avbjóðingar, sum eru, sigur Eyðvør Mortensen og leggur afturat:

- Á henda hátt fáa øll somu tilgongd í samskipti við nógvu og ymisku tænaðsturnar.

Sambært arbeidsbólkinum eru millum 150 og 200 børn við autismu í Føroyum. Nýggja skipanin skal setast í verk 1. januar næsta ár, og í seinasta lagi 1. januar 2016 skulu allar familjur hava fingið tilboðið.

Familjan

Arbeiðið at fáa almennu

myndugleikarnar og stovnararnar at tosa saman byrjaði í 2012, og síðani tá hava okkurt um 50 fólk verið við, umboðandi ymsu aktørarnar á økinum. Tað vísir, sambært arbeidsbólkinum, hvussu kompliserað økið er í dag. Ein mynd, ið formaðurin í Autismufelagnum kennir aftur frá gerandisdegnum hjá familjunum.

– Í dag er ikki óvanligt at familjur hava okkurt um 14 ymiskar, almennar myndugleikahurðar at banka uppá fyri at fáa hjálp til síni børn við autismu, sigur Jørmund Foldbo.

Framman fyri fullsetta fundarhølinum í Almanna-málaráðnum visti hann á dømi um tær mongu stovns-eindirnar við sínum starvsfólkum, sum eitt barn við autismu og familjan hava samband við gjøgnum upp-vøksturin.

– Hetta er tað, sum ein familja skal taka sær av í dag, sigur Jørmund Foldbo og slær út við ørmunum.

Tí fegnast formaðurin í Autismufelagnum um nýggja leistin.

– Tað, sum hendir í dag, er at familjan blívur burtur

í øllum hurðunum og samskiptinum við tað almenna. Í tí stóra og heila vænta vit, at familjan nú kemur aftur í aftur, sigur Jørmund Foldbo.

Sambært formanninum er broytingin harðliga tiltrond:

– Mín pástandur er, at kom hendan yvirlýsingin fyri 15-20 árum síðani, so høvdu nógvar mannalagnur verið spardar, sigur Jørmund Foldbo við undirskrivaðu yvirlýsingini í hondini.

Hann fegnast um arbeiðið og lidna tilmælið, sum setir brúkan í fokus.

– Hvør er tað, sum veit best um støðuna hjá tí einstøku familjuni? Eru tað tey, sum standa uttan fyri og hyggja inn, spyr Jørmund Foldbo retoriskt:

– Nei, tú mást fara inn í einstøku familjuna og har finna útav, hvussu tey hava tað. Tað er tað fantastiska við hesi tilgongdini – man er farin inn til familjuna og hevur spurt tey.

Jørmund Foldbo sigur seg trúgva, at fyri nógv fakkfólk var tað óivað ein "aha-uppliving" at arbeiða á henda hátt.

– Men í dag hava øll ognarkenslu fyri arbeiðnum og úrslitinum. Vit hava ikki fingið eitt álit á 300 síður, men eitt liðugt produkt. Foreldrin verða loyst frá uppgávuini at samskipa alt, vit fáa eina heildarætlan fyri

Vælvild

Ikki færri enn trý landsstýrisfólk og formaðurin í Kommunufelagnum skrivað undir felags yvirlýsingina. Øll eru tey sannførd um, at góða tilgongdin fer at bera á mál:

– Tilmælið er eitt ítøkiligt amboð, sum vísir okkum, hvussu familjur við børnum við autismu aftur sleppa at vera familjur og ikki málsviðgerðar.

Annika Olsen, landsstýriskvinna í almannamálum

– Við samstarvsavtaluni er ein góð tilgongd byrjað. Hetta er ein slóðbrótandi og framsøkin verkætlan og eitt gott grundarlag at arbeiða út frá.

Bjørn Kalsø, landsstýrismaður í mentamálum

– Søgjan vísir okkum, at uttan samskipan fer góði viljin í vaskið, tíverri. Her hava vit eitt frálíkt tilmæli, sum skal fremjast í verki skjótast tilber.

Karsten Hansen, landsstýrismaður í heilsumálum

– Avbjóðingin hevur verið at forða fyri, at børn við autismu og familjur teirra ikki gerast kastiblokkur í systeminum. Kommunurnar partur í hesum nýggja samstarvi skal ikki liggja eftir.

Heðin Mortensen, formaður í Kommunufelagnum

barnið, eitt skipað samstarv tvørtur um fakkfólk og eina skipaða tilgongd gjøgnum upp-vøksturin hjá barninum, sigur Jørmund Foldbo.

Hann hevur góðar vónir um, at yvirlýsingin og tilmælið ikki bara enda sum føgur orð.

– Vit eru greið yvir, at trøini vaksa ikki inn í himmalin. Tí var endamálið við arbeiðinum at finna útav, hvussu vit kunnu fáa meira burtur úr tí, sum longu nú er játtað til endamálið. Tað haldi eg hevur eydnast, sigur Jørmund Foldbo.